

A 'Vasárnapi Ujság' hetenként egyszer egy nagy negyedréti iven meg fog jelenni. Előfizetési díj helyben : márczius, aprilis, május és június hónapokra, azaz : négy hónapra 40 pkr. (Házhoz küldve 1 pft.) — Márcziustól fogva utolsó decemberig, azaz : tíz hónapra 1 ft. 40 kr. pp. (Házhoz küldve 2 ft. 24 kr. pp.)

Postán elküldve minden egyéb költség nélkül : márczius, aprilis, május és június hónapokra, azaz : négy hónapra 1 pft. — Márcziustól fogva utolsó decemberig, azaz : tíz hónapra 2 ft. 24 kr. pp. — Az előfizetési díj az alulírt kiadókhöz bérmentve utasítandók. — Landerer és Heckenast, kiadók (Egyetem-utca 4. szám alatt).

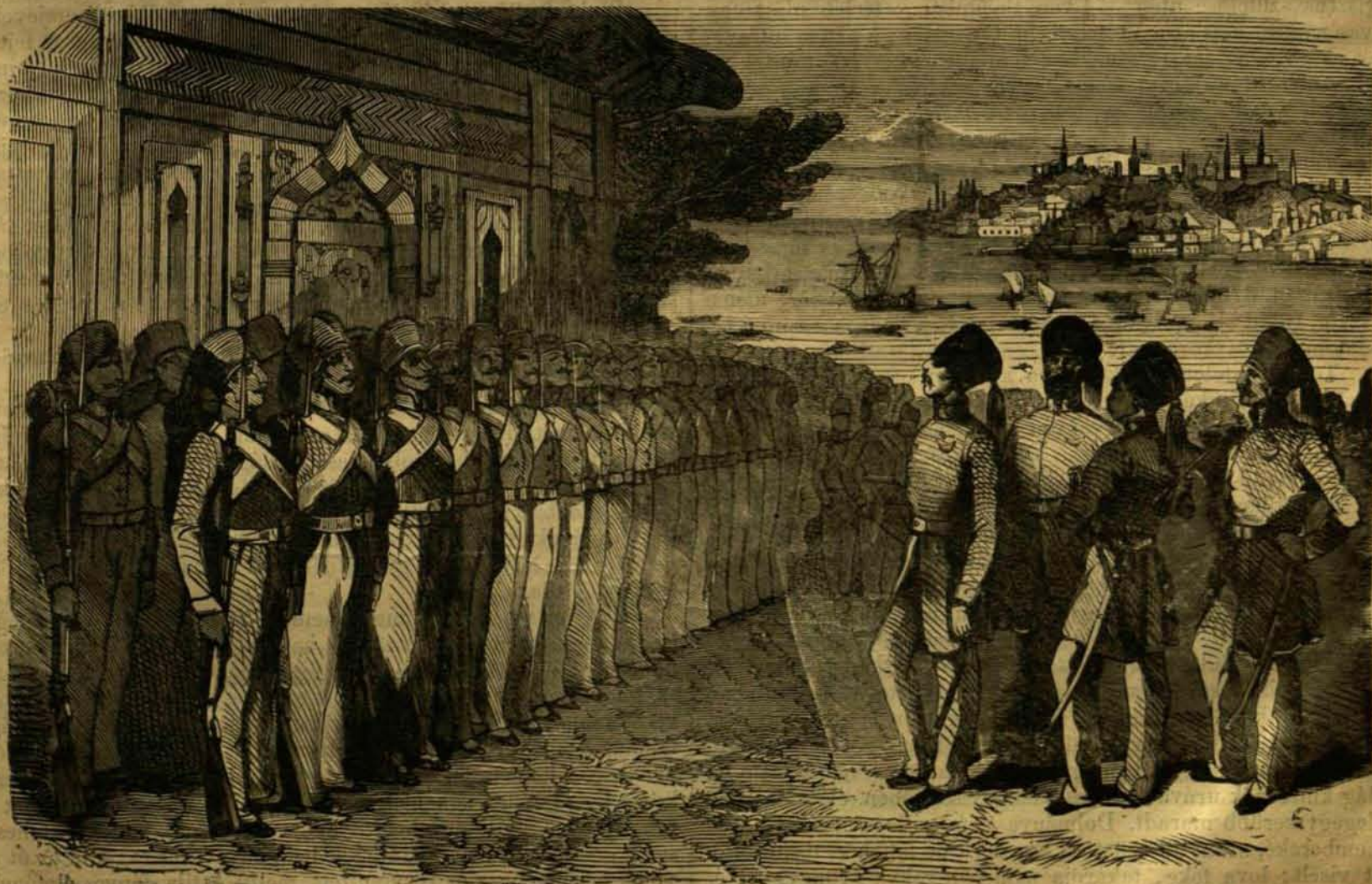
Török katonaság.

Hazánkban, hol legtöbben a törököket csak a dohánykereskedések czimerein látták, még sokan azt hiszik, hogy azok most is ama böbugyogókat, kócsagos turbánokat és földig érő kaftánokat viselik, mikben Karamustafa idejében parádéztek. Jelen képünk megczáfolja e vélelményt. A török hadsereg jelenleg egészen európai mintára van alakítva, magyar dolmány, pantallon és fejükön veres fész. Csatarendjük és fegyverkezelési módjuk a poroszéhoz hasonló.

II. Mahmud szultán kezdé meg legelőbb az európai hadi-

rendet behozni a hadseregbe, a jancsárok rendetlenségei által meggyőződve, hogy az európai hadtudomány ellen a rendetlen hadak vitézsége semmit sem segít : e végett a jancsárok közül kiválogatták a fiatalabbakat, s ezeket Ekskendzsik neve alatt rendes hadakká alakították, s elkezdék a tizenkét tempóvani puskatöltésre oktatni.

Ez adott okot a jancsárok fellázadására, mellynek elnyomásával harmincezeret leöltek közülök, s azóta az egész rendes török hadsereg alig különbözik veres fővegén kívül egyebbel, a többi európai hadaktól.

Attila élete.

SZABÓ KÁROLY-tól.

I.

Ki ne hallotta volna hírét a világrendítő Attilának, a hatalmas hódító, ki kardjával és lángeszével a fél világot vetette urodalma alá, kinek tetteit a késő kor krónikáiban és énekekben örökíté, kit Európa népei míg élt mint *isten ostorát* rettegtek, s halála után maig is emlegetnek?

Tizennégy század mult el azóta, hogy ő hazánk földén a sirban nyugoszik; nemzetek vívtak egymással századokon át a rengeteg alföldi síkon, hol egykor Attila zászlai lobogtak, míg végre az ősi örökséget a magyar nemzet egy ezred év előtt visszaváltotta. A vérrel szerzett hont vérrel kellett megtartani; harcokban folyt a magyar nemzet életének fele; Magyarország nagy királyokat, híres vezéreket szült; de ezeknek dicsősége, melly országokra terjedt, Attila világra szóló hírét nem enyészttette el; a csaták zaja közt az ő kardja villogott az Árpád vezérek kezében, az ő neve lelkesítette a vitézeket, s a béke napjain az ősi tűzhely körül, az ő nevével zengett az ének, az ő nagy tetteit regélte az ősz apa áhitattal hallgató cselédeknek. Hírét tizennégy század nem temethette el, s bár az énekek róla a magyar nép ajkain elhaltak, és regéit csak itt ott, kivált a székely földön, mondogatják még az öregek; de neve minden magyar lelkében él, s emlékére minden magyar szive büszkében dobog.

Emlékezzünk meg azért e nagy hatalmas királyról, s míg tetteit a régi krónikák után röviden, de igazán elbeszélem, gyönyörködünk az ő nagyszerű élete pályáján, mint valamely ritka üstökös futásán, mellyet a világ nem minden században lát, és a régi nagy dolgok emlékét eszünkbe forgatva, ügyekezünk a multból tanulságot szerezni a jövőre.

I-ső czikk.

Kúnország. — Attila és Buda. — Hadúr kardja. — Buda halála.

Ázsiából, melly ugyszólván az emberi nem bölcsője volt, Krisztus születése után 374-ben Balamber vezérlete alatt egy lovas nemzet kelt át a Volga vizén Európába; e nép szántásvetést nem ismert, mesterségekhez nem igen értett, de mintegy a lóra született, csatára termett, s vitézségben a világon párját kereste. Nevét a görög és deák írók *khunnus*-nak vagy *hunnus*-nak irták, igaz magyar neve azonban régiesen *khün* vagy mint ma ejtjük, *kün* volt. A kelet-európai nemzetek, részint önkényt hozzá csatlakoztak, részint kényszerítve lőnek az erőnek engedni. Leginkább ügyekezett ellenállni a goth nép, melly akkor a Tisza vidékétől a Fekete tengerig lakott; de ezek is véres csaták után legyőzve országukból kiszorultak, s földjüket a kúnok foglalták el. 376-ban Kúnország, vagy deákosan *Hunnia*, már a Tiszaig, rövid idő múlva a Dunán túlra is terjedt, s a római birodalommal mérkőzhetett.

Több fejedelem uralkodott a kúnokon 60 éven át, kik az országot mind inkább terjeszték, hatalmát növelték, a nyugoti tartományokban karddal gyakran bőven arattak, s a keleti császárt adófizetésre szorították. Végre Rof fejedelem halálával 434. vagy 435-ben Kr. u. a birodalom kormánya ennek unokaöcseire Attilára és Budára szállt.

Attila, vagy miként a hazai krónikák gyakran nevezik, *Etele*, ekkor 35—40 éves lehetett. Alacsony termetű, széles vállú, hatalmas nagyfejú, ritka szakállú, barna bőré volt. Fejét büszkén hátravetve hordta, szemé nyugtalanul járt ide s tova, homlokán méltóság ült. Keveset, de nyomasztóan beszélt, annál többet cselekedett. Indulatos, hirtelen haragu, de ritkán volt kegyetlen; boszuját csak a vele daczókkal éreztette. Különben a meghódítottakhoz kegyelmes, a könyörgők iránt engedékeny, cselédekéhez, vitézeihez nagylelkű, népének igazságos bírása volt. Országát a világ egyik legnagyobb birodalmává, nemzetét a fél világ kincsének urává tette; de ő magaviseletében, életmódjában a legegyszerűbb maradt. Dolmánya nem csillogott, mint a kún fő embereké, aranytól ezüsttől, egyszerű de hófehér, tiszta öltözöt viselt; lova féke, takarója nem volt rakva gyönggyel és

drága kövel mint vitézei; étele husból állt, mellyet fatálon hordtak eléje, borát fakupából itta; míg vendégei előtt dúsan terített asztala arany és ezüst tálak, és kupák alatt görnyedezett.

Sok szép, nagy és nemes vonás volt Attila lelkében, de mint minden embernek, ki gyarlónak születik, neki is meg voltak hibái, s miként a fényvel együtt jár az árnyék, az ő fényes életének is voltak árnyék oldalai.

Legfőbb hibája, melly nagy tetteinek ösztönző rugójául, de egyszermind vétkének forrásául szolgált, a hatalomvágy volt. Uralkodni, de egy maga akart uralkoni. Mint nagyratörő s ropant lelki erejét érző ember, ki kardjával s hozzá vakon ragaszkodó vitéz seregével mit sem tartott lehetetlennek, a világ meghódításán törte fejét, s mit ő egyszer fejébe vett, annak kivételétől semmi vissza nem rettenthette, azért semmi eszközt, semmi áldozatot nem kimélt. Lánglelke mint a gátot szakított árvíz ragadta őt föltarthatatlanul előre, utjából minden akadályt elseperte. Neki a világot kellett birni, de e világ fölött senkivel nem akart osztozni; neki egy világ szűk lett volna, hogy benne testvérel Budával, mint magával egyenlővel, megférhessen.

Nagyszerű terveiben egy véletlen körülmény igen megerősítette. Volt egy kard, mellyet a régi keleti nemzetek a puszták közepében félig leásva, mint a hadak istenének jelképét imádtak. Sok századig állott ott e kard, új meg új népek barangoltak körülötte, végre az idő lassanként porral csaknem egészen betemette, a fű és bozót benötte, s helyét többé senki sem ismeré. Fönmaradt azonban a népeknél a hit, hogy a kit isten e karddal megajándékoz, az mint hódító a világ urává lesz. Nemsokára Attila uralkodásának kezdete után történt, hogy egy pásztor ökreit a pusztán legeltetvén, észreveszi, hogy egyik tinaja lábán erősen vérzik. Nem tudván ennek okát kitalálni, a vér nyomán megindul, s a sűrű fű közt *Hadur*, vagy mint deákul nevezik, *Márs* kardjára akad. Ezt rögtön a földből kiássza, s vele mint nagy drága ajándékkal egyenesen urához Attilához siet. Attila az ajándékot szívesen s örömmel fogadta. E pillanattól fogva magát a világ urának képzelé, kit e különös szerenese által mint egy isten maga hívott uralkodni e karddal a föld népei fölött.

Buda, Attilának bátyja, nem birt öcsece rendkívüli erejével, s az uralkodást, mellyet a kúnok régibb szokása szerint a fejedelmi fiak a nemzetség fejeivel közösen szoktak viselni, inkább csak névvel, mint valósággal vitte; mert a birodalom kormánya, a hadsereg fölötti hatalom, valósággal Attila erős kezében volt. Ez Budának nehezen eshetett, s neheztelését bátyja iránt hihetőleg nemcsak szavakban, de tettekben is mutatta. Annyi bizonyos, hogy magában a fejedelmi családban, s a fő emberek közt Attila hatalmas föllépése csakhamar ellenségeket támasztott, kik árulók gyanánt az ellenséghez Theodosius görög császárhoz szöktek, s annyira került a dolog, hogy több nemzetsegnél, mellyek Budához és pártosaihoz szítottak, zugolódás és engedetlenség kezdett mutatkozni.

Mi része volt ebben Budának, volt-e összeköttetése ez áruló szökevényekkel, forralt-e magában titkos boszut bátyja ellen? mindezt a krónikairók, mint hihetőleg akkor is titkos dolgot, tisztán nem tudják. Némelylek gyanítják, mások állítják, míg ismét mások Attilát vádolják csalárdsággal és gonosz indulattal. Bűnös volt-e mindkét testvér egymás ellen, nem tudhatjuk; de a föntebbiekből következtethetjük, hogy akármit volt a dolog, Budának Attila előtt engedni, vagy veszni kellett. Két kard nem fér egy hüvelybe, egy testnek csak egy feje lehet, gondolá és hitte Attila.

Jól tudta ő, hogy a melly nemzet fejei egymás közt meghasonlanak, egymás ellen törnek, az soha nagy, hatalmas és erős nem lehet, az előbb utóbb maga fogja magát sirba temetni; látta, hogy nemzete a visszavonás, s ezzel együtt a romlás karjába vetné magát, ha a bajt rögtön ki nem irtja, a fejszét a pártosság fájának gyökerére nem veti; feltámadt e mellett benne a féltékenység, a határtalan hatalomvágy, s talán a megsértett büszkeség is, s böszült lelkében megfogamzott a rettentő gondolat: testvérét meggyilkolni, hogy magát és országát nagygyá tehesse. E gondolatot nem birta leküzdeni, büverővel ragadta ez őt a vétek örvényébe, s az iszonyu tett, melly Attila fényes életének

egyik legsötétebb foltja, végre lön hajtva. Buda testvérének gyilka által veszett el.

Némely hazai régi írók e gyilkosság egyenes okául azt mondják, hogy Buda, azalatt míg Attila messze nyugoton harczolt, urodalmát, mellyet öcsese a Tiszától a Don vizéig szabott, önkényesen áthágta, nevezetesen pedig azon várat, mellyet Attila a mai Ó-Buda helyén egy régi római város romjaiból építettett és a maga nevével Etele várának neveztetett, a maga nevére Budának nevezette. Hozzá teszik, hogy Buda halála után Attila a Buda vára nevet minden népeinél eltiltotta, s a németek azt csakugyan Etselburgnak, azaz Etele várának hívták, sőt több száz esztendő múlva is így irták; de a magyarok a szerencsétlen véráldozat emlékére azt folyvást *Buda vára*-nak nevezték, a mint mai napig is a helyet, hol e vár állt, *Ó-Budd*-nak nevezzük.

Az utolsó Czigányország.

ELBESZÉLÉS. JÓKAI-tól.

(Vége.)

Sok zaj, sok kölesönös fenyegetés közben fegyverbe öltözött az egész ország; minden ember annyit akart levágni az ellenségből, hogy a többiek félhettek, hogy nekik semmi sem marad. A költők csatába induló nótákat pengettek és trombitáltak; a jósok előre kihirdeték, hogy úgy fog lehullani az ellenség, mint mikor megrázzák a fát és lehullanak a cserebogarak, s a vitéz bajnokok nem különben fognak cselekedni, mint a pézsmakacsák, mellyek a fa alatt állanak és menten feleszik a cserebogarakat; a ki pedig csak fegyverhez juthatott, azt kitisztította, kifényesítette, s azután kiálták: haljunk meg az utolsó emberig! Illyen utolsó ember pedig nagyon sok szeretett volna lenni.

Csak a Ruhiva család beszélt keveset, tett sokat. Sorra járták az országot, s a kiket az ősz jós beszéde, és leánya szép szemei, és a költő éneklése fellelkesített, azokat a bajnok egy csoportba gyűjté, s e kis csoporttal elindulának a hegyek közé az ellenséggel megmérkőzni, mikor még a többiek csak messziről fenyegették azt ököllel.

Tamerlan szélső hadai, mellyek Indiát pusztíták, lerontva a bálványok oltárait, s leöldösve tisztelőit, sokszor összeakadtak Mange kicsiny csapatjával, s keservesen tapasztalák, hogy ezek a barna fiúk kegyetlenül tudnak tréfálni, ha egyszer megharagusznak, Mange egyszer egy egész kosárral szedette össze a gyémántos forgókat, mik a levert tatárok vezéreinek turbánjaiban voltak.

A harcok alatt, midőn Mange véres kézzel dült az ellenség között, nem messze a harczoló seregtől magas sziklán állt Ruhiva, és leánya és a költő, s ha jött felőlök a szél, elhozá a költő lelkesítő énekét, s ha visszatekintének a harczosok, látták ottan az ősz kiterjesztett karjait s a szép szűz repkedő hajfürteit, mint csatára intő zászlót, s új erő szállt szívökbe tőle, s még jobban verték az ellent.

Az egész országban nagy volt e miatt az öröm; mindennap készült minden ember az ellenségre, végre csoportokba verekedtek, s százezrével tódultak a csatatérre, látván Mange példájából, hogy a harc mestersége könnyű: csak le kell ütni az ellenség fejét, azután semmi baj sincs. Otthon eldicsekedtek asszonyaiknak, hogy csak álljanak majd ki a folyampartjára, s várják ott, hogy fognak aláfelé uszni az ellenség fejei, miket ők leapritanak.

De a mint oda érkeztek, s megállva egy hegyoldalban, végig nézték Tamerlan tengernyi népét, egy fejesóválás lett az egész sereg. Tenger ez, nem patak, erdő ez, nem berek! mondának egymásnak. Sülve volna is, nehéz volna megenni, a millyen sokan vannak; lovon ülnek, azt is eléri a ki szalad, nyállal lőnek, azt is megölik, a ki senkit sem bántott. Gyerünk innen, mert itt emberhalál lesz még!

Mégis szégyenlék magukat Mange csapatja előtt, s azt izenték neki, hogy ő csak tartsa magát szemközt az ellenséggel, majd ők annak a hátába kerülnek, s minthogy a tatárnak hátul nincsenek szemei, szép észrevétlenül mind leütögetik a fejeiket.

Mange tehát kiállt a töméntelen sokaságu tatárhad ellen, s reggeltől estig verekedett vele, két sziklaszorosnak támasztva seregét s reggeltől estig várta, mint fognak számtalan társai az ellenség háta mögött megjelenni? Azok pedig szépen szedék a sátorfákat, s a honnan jöttek, arra visszamentek, s azóta ki tudja hol jártak már?

E helyett azonban éjszakára a tatárok kerültek Mange háta mögé, s körülfozták a bátrak csapatját, reggelig harczoltak velök, ott esett el egyik a másik után. Reggelig lehetett hallani Mange kardcsattogtatásait, Ruhiva buzdító szavát, a szép Palamira sirását és Csalaroda harci énekét. Egyik a másik után hallgatott el.

Mint a növekedő árvíz emelkedett a tatározón azon domb körül, hol az utolsó bátrak álltak, ott a szép Palamira lábainál esett el, sebektől elhalmozva a nép utolsó hőse, Mange, még akkor sem bocsátá el a kardot kezéből, s haldokló szájával is hazája földét csókolta.

Ott ölték meg az ősz Ruhivát leánya előtt, piros vére befecskendé fehér haját, utolsó sohajtása is átok volt a győzelmesre.

Még énekelt Csalaroda, még zengé a harci éneket, midőn már senki sem volt, a ki harczoljon többé; egy nyíl keresztül járta szívét, s oda szegezé a földhöz; még akkor is verte a húrokat, s kezének utolsó mozdulatja is harci dal volt.

Utolsó áldozatja a halálnak volt a szép leány. Saját kezével verte szívébe törét, midőn minden el volt már veszve, s ott lerogyott két völegénye közé, mellette feküdtek szépen: az egyik jobb felől, a másik bal felől. Kezeiket megszorítá utolszor és úgy haltak meg a hogy ohajták: egymást ölelve, dicsően, szabadon.

A zingarai asszonyok pedig várták a folyamparton, hogy mikor jönnek a levágott fejek uszva a viz színén? Nem sokára jöttek azok, hosszú sorban, szomorú csendességgel usztak alá felé, de jaj, jaj, nem az ellenség kopasz fejei voltak azok, hanem a szép zingarai ifjaké, hosszú göndör hajfürteik libegtek csendesen a vízben.

Azok pedig, a kik elszöktek a harc elől, napok múlva ismét haza érkezének, de jól érzék, hogy itt nincs számukra többé haza; összeszedték, a mit szedhetek, felülteték porontyaikat, feleségeiket ökreikre, szamaraikra, s elkivándoroltak a téjjelmézzel folyó országból, elbujdostak, elzüllöttek világtalan világig, eltagadva saját nemzetüket, koldulva, csenve, csalva, s vándorolva, és sehol meg nem pihenve; mintha az ősz Ruhiva átka fogta volna meg őket, hogy a kik boldog hazájukat megbecsülni nem tudták, ne tudjanak megpihenni sehol, hanem bujdossanak egyik határból a másikig.

Igy jutottak el Zsigmond király uralkodása alatt Erdélybe. Már ekkor származásukat is eltagadták, azt állítva, hogy ők Egyiptomból jönnek, s Pharaó ivadékai, a mi pedig lehetetlen, mert akkor tengeren kellett volna jönniök, a hajókázást pedig nyilván nem ők találták fel; legerősebben bizonyít azonban indus származásuk felől saját nyelvök, melly most is tele van indus szavakkal.

Nemcsak Magyarországon lehet azonban őket látni, a kerek világon mindenütt szét vannak szórva, Német-, Franczia-, Angol-, Spanyol-, Török- és Oroszországban, mindenütt ismerik őket, mindenütt az a barangoló szomorú nép, melly végzi a legaljasabb munkákat, s mulattatja a vigadni akarókat, s üldöztetik a rendszeretők által; néposztály, mellyet minden ország úgy tekint, mintha eleven állatot nyelt volna el. A magyarországi czigányok állapotja még legtűrhetőbb. Ezek sajátítottak el legtöbb műveltséget, miután a főurak mulatási hajlama, s a nép kedélye legjobban megszoktatá őket; váltak közülök nagy művészek, jó katonák (utóbbiak, kivált a 17-ik században) itt látni őket díszes, divatos öltönyökben járva, látni öregeiket ökölnyi ezüstgombokkal terhelt mentékben, lovakon ülve, még pedig jó lovakon. Itt írnak róluk a költők nem megalázó dolgokat, s uri asszonyságok zongorázzák zeneszerzeményeiket; — hanem azért itt is megérik rajtuk a Ruhiva átka.

A legelső magyar komikus.

GYULAI PÁL-tól.

(Folytatása.)

Az öreg ur ez előtt majdnem egy századdal 1761-ben született Székelyföldön, Háromszék Gidófalva nevű falujában. Szülői lófő székelyek voltak. A „lófő“ alatt nem kell valami csodás dolgot érteni. Ez csak annyit tesz, hogy vitézlő emberek voltak, s lóval tettek szolgálatot az országnak, mint nemeseink. Büszke is volt az öreg ur nemes származására, s mindig úgy írta nevét: *Gidófalvi Jancsó Pál*. Most bizonyosan rosszul esnék neki, ha látná, hogy mennyire kiment e szokás divatból, s most már névről alig lehet többé megismerni, ki a nemes ember, ki nem.

A székely, legalább papiroson, egytől egyig nemes ember levén, mindig különbnek hitte magát a magyarnál. Az öreg ur is nagyobbra volt nemességével, mint bármely magyar nemes. Valóban nagyobbra is lehetett, de más okon. Több volt ő a legtöbb magyar és székely nemesnél, mert művész volt, még pedig magyar művész. Szép czim ez mindenesetre, ha nem is épen boldog állapot.

Az öreg ur nem volt valami csodagyermek. Elsőbb éveiben csak az a nevezetes történet rajta, hogy Pálnak keresztelték, mert makacs és mérges volt, el-elpáholták, s tizennégy éves korában egy tarisznyát akasztva nyakába, beküldötték a nagy-enyedi kollegiumba, hogy legyen belőle ember. Az öreg urból hat év alatt ember is lett, mert bajusza nőtt, s nemcsak olvasni tanult meg, hanem még diáku is. Még egyebet is tudott az öreg ur. Az egész tanodában senki sem birt annyit enni, mint ő, senki sem énekelt oly szépen, mint ő, és senki sem volt oly haragos, mint ő. Szép hangjáért megis tisztelték az öreg urat: a tanári szék annak rendje szerint cantus praesesnek nevezte ki.

Nagy buzgósággal járt el hivatalában. Ugy illett is neki abban a szép fekete togában vezetni a diákságot a temetéseken, méltóságosan kinyújtott kezekkel verni a tactust, s énekelni oly szívből, hogy könnyei eredjenek meg. Az öreg ur énekével annyira megtudta indítani a sziveket, hogy midőn egyszer Szébenben egy főurnak adta meg a végtisztességet, a szebeni magyar kalvinisták meghívták kántornak. Az öreg ur elfogadta a meghívást, bár nagyon nehezen esett neki megválni a tanároktól, kikre mindig haragudott, tanulóársaitól, kik mindig boszantották, a kollegiomi czipótól, melly jó volt ugyan, de egyszersmind oly kicsiny, hogy belőle soha sem ehetett eleget.

Kántor lett hát az öreg urból. Harsogott hangjától a kicsiny szebeni templom, s áhitattal fügöttek ajkain a hívők. Ha minden kántor oly szívből énekelne, mint az öreg ur énekelt, több volna a vallásos ember. Azt mondta ő mindig, hogy az ének az igazi imádság, s nemcsak mondta, hanem érezte is. Ő Szent-Dáviddal együtt szenvedett, sirt, enyhült, s vele szenvedtek, sirtak, enyhültek hallgatói. Ki gondolta volna még ekkor, hogy az öreg urból színész lesz, ki az egész világot megnevetetti. De az öreg ur soha sem szégyelődött sem egyik, sem másik hivatalát. Mindenütt igaz ember volt ő, színpadon és orgona mellett. Lélekből és komolyan vett mindent. Mig a kántor énekén magokba szállottak az emberek és büneiken bántódtak, addig a színész játékan bolondságaikat nevelték ki. Mindenütt egy istent szolgált ő, mert a színház is templom, ha a költő és színész igazi papja.

Azonban az öreg ur nem sokáig volt kántor. Szében szász város levén, sehogy sem találta magát jól benne. Rosszul izlett neki a szászos koszt, visszatetszetek neki a bajusztalan szászok, a szöke és nagykezű szász menyecskék, s az a hidri-hadri nyelv, mellyből egy szót sem értett. Haragunni kezdett az egész városra. Aztán valami semmisségért összeveszett a kuratorral is. Ez gorombáskodni kezdett vele. Azt mondotta, hogy jobban megerölteti magát a versengésben, mint az énekben. „Bolond az ember!“ — kiálta föl az öreg ur mérgesen, s másnap mindjárt visszament Enyedre diáknak.

Ott vëndiákoskodott egy darabig az öreg ur, mig egyszer meggondolta magát, s elment a vécsi urodalomba tisztartónak. Hogy millyen gazda ember volt az öreg ur, sem ő nem beszélte nekem, sem mások. Csak annyit hallottam, hogy haragosnak

elég haragos volt, s a fizetésében járó buzát, bort és sertést, nem igen adta el, hanem maga ette meg. Aztán mintha most is kántor volna, minden vasárnap elment a templomba, s oly hangosan és szépen énekelt, hogy a nép nem győzött eléggé csodálkozni, a kántor pedig eléggé boszankodni. Dicsekedett is a báró tisztartójával. Azt beszélte, hogy Jancsó uram tisztartónak ugyan rossz, de legjobb kántor az egész országban, hogy az isten akárhova tegye dolgát.

Az 1792-ik év egy szép reggelén gabonát szállított az öreg ur Kolozsvárra. Rossz kedve volt, haragudott az egész világra, különösen kocsisára, ki leitta magát. Midőn kiindult az utcára egy Sáska nevű ember jött vele szembe, ki egész sáskamódon nyakába ugrott. Régi barátja, tanulóársja volt. Az öreg urnak jó kedve kerekedett, be ment vele egy kurta korcsmába, s bor mellett rettenetesen elbusulta magát. De mélyen gondolkozóba esett, midőn Sáska elbeszélte, hogy miben töri ő a fejét, s vele együtt a Fejértestvérek, meg aztán Kócsi, Konez, Verestói, kik mindnyájan derék nemes emberek. Azt akarják, hogy magyar színházat állítsanak, és színészekké legyenek. Már Magyarországon gr. Ráday igazgatása alatt Kelemen megalakította az első színész-társaságot. Illő, hogy Erdély is tegye meg a magáét, sőt tul tegyen rajta. Elbeszélte, hogy a magyarnak mint nincs semmiféle művészete, szép nyelve milly miveletlen, mint szorul ki a miveltebb körökből, s hogy a nemes embernek, valamint a lófő székelynek is, nemcsak karddal és lóval kell védeni a hazát, hanem szívvel és észszel is. Elbeszélte, hogy már maholnap oda jutunk, midőn a büszke magyar név szégyen lesz, mert nem tudunk egyebet, mint aljasodni és kérkedni vele. Elbeszélte, hogy ők néhányan összebeszéltek magyar színészetet teremteni, az a színészet pedig nem afféle komédia, hanem művészet, melly szívet nemesít és nyelvet művel, s ő, ha belőle jó színész válhatnék, nem cserélne akármmely alispánnal, s az ő Palkó barátja is jobban tenné, hogy mig a rest béresekre pazarolja szép hangját, hozzájok állana, s a közönségnek énekelne. Illy ügyért bukni is dicőség, szenvedni is öröm. Még több effélét beszélt Sáska, és sokkal meghatóbban, mint én el tudnám mondani, mert a régi magyar irodalom és művészet embereiben nemcsak a kitartás volt több, mint mostaniakban, de a lelkesülés is.

Az öreg ur nagy figyelemmel hallgatta mindezt, ivott és sirt, közbe-közbe felsóhajtván: „ejnye barátom!“ De minthogy ő mindent megfontolva cselekedett, itt is elébb végére akart járni a dolognak. Elment barátjával azon házhoz, hol az első magyar színpad készült. Nagy rendtelenség volt: mig egyik szobában furtak faragtak, addig a másikban folyt a próba a „Titkos ellenzés“ című darabból. Az öreg ur végig nézte a próbát, megdicsért mindenkit, s ráadásul, miután szépen megkérték, elénekelt egy kedvelt világi nótát. Nagy tapsot aratott, a férfiak kezét szoritották, a szép színésznők bókokat mondtak neki, ő pedig jó kedvében oly nagyot nevetett, mint a midőn cantus praesesnek neveztek ki. Fejér, az igazgató, mindjárt el-elhitta ebédre. Jó kolozsvári káposztát tettek eléje, rózsamáli bort töltöttek poharába, tréfákkal fűszerezték minden falatját. Jó kedvök volt, emlegették a hazát és a szép asszonyokat, éltették a sülyedő magyar nyelvet, ittak a megszületendő magyar színészet egészségére. Az öreg urnak nagyon megtetszett ez az élet, s midőn délután félre vágott kalappal, dudorászva haza ment, s kocsisa kérdé tőle: hát uram mikor indulunk? nyakon ütötte és így szólott: „induljon a ló!“

Levelet intézett a báróhoz, mellyben megírta, hogy küldi vissza a kocsist, kit a báró vágasson meg kétszer, mert jövet részeg volt, menet is bizonyosan az lesz; küldi a szekeret minden hiba nélkül, ő maga is haza menne, de actor lett belőle. Ezután hosszan bele írta azt is, mit bor mellett Sáska beszélt neki a hazáról, nyelvről és színészetéről, hogy lássák: nem hijába hagyja ő oda tisztességes állomását. E percz óta az öreg ur, ki épen harminczegyedik évét tölté be, színész volt.

Mint első tenorista kezdett szerepelni. De ki írja le fájdalmát, midőn mihelyt színpadra lépett, el kezdett a közönség rajta nevetni. Éneke ugyan elég szép volt, de arca-, mozdulatai s egész magatartásában valami olyan volt, mi mosolyt idézett elő. Még próbát tett egy párszor az öreg ur, de a nevetés, hol

kisebb, hol nagyobb mértékben soha sem maradt el. Rettenetesen megboszankodott és drámai színészszé lön. Hősöket, szerelmeket, cselszövöket játszott, de itt sem járt különben. Senki sem tudta róla elhinni, mint hősről, hogy meg tud ölni valakit, mint szerelmesről, hogy elcsábíthat egy leányt, mint cselszövőről, hogy a legeggyűbb embert is rászédheti. Folyvást nevettek rajta. Jaj mint szeretete volna az öreg ur megpálcázni azokat a nevetőket.

(Vége következik.)

Drágaság és pálinka.

Tömerdekert irtak és beszéltek már az élelmiszerek drágulásának okairól, s arról, mikép kelljen azt megszüntetni, s a régi olcsóságot ismét helyreállítani. Nehéz kérdés, a mellynek megfejtésében sok okos ember törte hiában a fejét. Addig is, míg a baj gyökeres orvosságát felfedezné valaki, nem fog ártani, hébe-hóba egy pár gondolatot szentelni e fontos tárgynak. Sok embernek eszébe jutott már a *pálinkafőzés*, midőn az élelmiszerek drágaságáról panaszkodott, s bizony nem egészen ok nélkül. Akármint nehezteljenek is érte a pálinkafőzők, de ki kell mondani, hogy bizony a pálinkának nagy hatása van a drágaságra, különösen olly vidékeken, hol nem terem bőven a föld.

A pálinka-ivás szokása napról napra inkább terjed, s menyinyi burgonya (krumpli), rozs és egyéb gabona vesz el ez által az élelmiszerek vásáráról! Nem eledelül szolgálnak azok többé az embernek a természet rendelése szerint, hanem ital lesz belőlök, mellynek legkisebb tápláló ereje sincs, s melly mint részegítő szer a legszomorubb következéseket idézi elő a vele élő nép között.

Mindenki ismeri azokat a siralmas állapotokat, mellyekbe a pálinka-ivás már nem egy családot döntött; mindenki emlékezni fog legalább egy esetre az életből, a folytonos dözölés mint tett egész életére szerencsétlenné egy vagy más embert; s hány olly eset van, mellyet nem tud a világ, hány ember pusztul el, a nélkül, hogy romlásának igazi oka, az iszákosság, tudva volna.

Vannak, a kik azt mondják: Hiszen nem szükség, hogy az ember mindjárt iszákossá váljék; lehet avval az itallal szép módjával is élni; azután meg minek elvonni a szegény embertől azt az olcsó früstököt, melly nem kerül többé 1—2 krajczárnál? — Így beszélnek sokan. De azt kérdem én: lehet-e azt früstöknek nevezni, a mi az emberi testnek fentartására, táplálására semmi befolyással nincs? Van-e a pálinkában tápláló, éltető erő? ad-e az valakinek erőt? vagy eloltja-e a szomját? Nem biz az; sőt a szomját még inkább neveli, s újabb meg újabb ivásra ösztönzi, legtöbb esetben pedig az iszákosságot teremti elő, mellynek vége mindig testi lelki nyomor és inség.

A ki nem hiszi, ám lépjen be akármellyik pálinkás csap-székbe, nézze meg ezeknek rendes vendégeit s életmódjokat, nézzen végig ezen ronda tanyákon, mellyekbőlannyi bűn és gonoszság veszi eredetét. Hanem bizony hiában papolna itt az ember, s legfőlebb maga ellen uszitaná mind a pálinkafőzőket, mind a csaplárosokat, mind pedig az ivókat. Az sem igen használt még eddig, a mit már egynemelly országban megkezdtek, hogy nagy adót vetettek a pálinkaégetésre. Ez által csak azt nyerték, hogy a szegényebb sorsu embereknek megnehezítették ugyan az ital megszerzését, de azért azok azt még is vették, s a drága italért még több pénzt adván ki, még nagyobb szerencsétlenségbe merültek. Saját eszével kell azt belátnia minden embernek, hogy a pálinka a test fentartására és táplálására nemcsak hogy nem szükséges és hasznos, de sőt mindig növekedő mértékben káros és ártalmas. S azután ha ezt belátta az ember, a szerint is kell cselekednie. Addig segítsen a dolgon, míg lehet, míg nem késő, mert azután, ha egyszer oda az egészség, s oda a gazdaság, hiában várja másoktól a szabaditást. — A külföldi nagy városokban, a hol annyi ezer szegény ember él egy tömegben, nagyobb divatja van a pálinkaivásnak mint akárhol, de nagyobb is az inség és nyomor, mint akármellyik falusi kunyhóban. Ott ugy akartak már nehányszor e bajon segíteni, hogy leves-intézeteket, leves-korcsmákat állítottak. Át is látta ennek jó oldalát a szegénység józanabb része, s kapva kapott az

alkalmon, mert érezte, hogy bizony csak inkább válik egészségére egy tányér jó leves, mint egynehány korty pálinka. A leves, ha még olly gyenge volna is, több tápláló anyaggal bir, tehát inkább válik vérré és hussá az emberben, mint a pálinka, mellyben semmi táperő nincs. Jól is ment ez egy darabig, s a szegényebbek mindig sürűbben tértek át a jobb utra, de nemsokára az a kimenetele lett a dolognak, hogy a leves-árusok ki nem állhatták a versenyt a pálinka-árusokkal. Ennek olcsósága mindig legyőzte a levest, mellynek árát nem lehetett olly olcsóra szabni. Most arról van szó, hogy e bajon is segítsenek, mi könnyű lesz, mihelyt a pálinkára nagyobb adó vettetik. A szesznek és pálinkának hasznavehetősége az ipar és gazdaság terén megmarad azután is, ha nem issza is majd annyi ember, mint most.

Mennyi gabona és takarmány maradna fenn ez által más célokra! Mennyire kevesbitené ez a drágaságot! Mennyi időt takarítna meg és fordíthatna hasznos munkásságra a szegény ember, ha napja nagy részét nem tölti többé a pálinkaházban? Mennyire gyarapulna az új nemzedék testben, lélekben? Nem szükség nagyon messze hátra tekintenünk, a régi világba, buzogányos apáink izmos seregére — hiszen évről évre mindinkább észrevehető azon ifjak szaporodó száma, kik a katonamértéket nem érik el. S ez leginkább olly országokban s vidékeken tűnik szembe, hol a pálinka-ivás egészen kifejtett — ugy hogy sok helyütt már kénytelenek voltak kisebb mértéket szabni a katonának, különben armádia nélkül maradt volna az ország. Már pedig ha az állatot nemesítjük, annál kevésbé kell megengedni, hogy az emberi faj elesenevesszen.

A pálinkaégetők majd más uton találnak vigasztalást azon veszteségért, mellyet ez által szenvednek; valamint megtalálják újabb kereseti forrásukat a vasutak által kiszorított fuvarosok és sok más ipariüzök is, kiket a világ sorja megszokott munkájuktól más tere sodort.

Csak mindenki önmagával jöjön minél előbb tisztába. X

Irodalmi ismertetés.

A török birodalom leírása történeti, statistikai s geographiai tekintetben. Legujabb kutfők után kidolgozta **Fényes Elek**, magyar akadémiai levelező tag. — A török birodalom földabroszával.

Pest, 1854. Kiadja Heckenast Gusztáv. Nagy 8-rét, 44 lap. Ára 3 pft.

Az orosz-török háboru a magyar irodalomban is mozgalmat keltett. E mozgalom alatt természetesen nem háborut kell érteni. Harcolnak ugyan néha egymás ellen a magyar írók, kivált a hirlap-szerkesztők, de ez igen ártatlan háboru, s a legtöbbször nem is annyira a közönséget érdeklí, mint magokat a szerkesztőket. A mozgalom alatt csak azt értjük, hogy egymás után jelennek meg könyvek, mellyek a keleti kérdést tárgyazzák, a harc színhelyét festik, s a török birodalom állását írják le.

S ez igen rendén van. Az irodalomnak mindig gondoskodni kell az idő és közönség szükségéről. Bizonyosan olvasóink közül is sokan vannak, kik szeretnének némi bővebb felvilágosítást olvasni a keleti kérdés bonyodalmairól, mikkel hirlapjaink telvék, a török birodalom állásáról, melly már is olly nevezetes események színhelye.

Fényes e kívánatoknak eleget tesz. Ő egy a legujabb kutfők után gondosan összeállított munkát nyújt, mellyhez igen csinos s csak egy pár név leírásában elhibázott földabrosz van csatolva. A munka rendszeres, s a lehetőleg kimerítő. Mindjárt elől a török birodalom történetének vázlatát vesszük: mikép fejlődött az ki, érte el fénykorát, s kezdett hanyatlani; ott hol a régibb időben a törökök a magyarokkal érintkeznek, az események terjedelmesebben advák elé. De legbővebben vannak leírva a két utolsó zultán, II. Muhamed és fia Abdul-Mesid uralkodása alatt történtek, különösen az ugynevezett görög-szabadság-háboru, az 1828/9 orosz-török hadjárat, a menekültek ügye, a montenegroi zavarok, s a legujabb bonyodalmak, mellyek a jelen háboru alapját képezik.

Ezután előadja a szerző a török birodalom alkatrészeit, kiterjedését, népességét nyelv és vallási tekintetben, a török birodalmi népfajokat, vallásfelekezeteket, a törvényhozást, a kor-

mány-szerkezetet, a száraz és tengeri erőt, közjövédelmet, nyers- és iparterményeket, kereskedelmet, a birodalom felosztását, az egyes tartományok s benne fekvő városok, és nevezetesebb községek helyirati rajzát. Az európai Törökország legbővebben van tárgyalva. A különböző népfajokról szóló szakasz nem csak tanulmányos, de egyszersmind mulattató olvasmány. A törökök, arabok, magyarok, szerbek jelleme szokásaik s egész magánéletök szeretettel és kedélyesen rajzolják. Az előforduló nevezetesebb városok viszontagságai is előadatnak, a többek közt a Janinái, Vidiné (magyarul Bodon). A főváros Stambul leírása leghosszabb s legérdekesebb.

Ime a gazdag és érdekes tartalom. Olvasóink nem találhatnak irodalmunkban czélszerűbb könyvet, a mostani Törökország, a keleti bonyodalmak, s a folyamatban levő háboru megértésére, mint a *Fényesét*. Az ára igaz nem olly olcsó, hogy minden szegényebb magyar ember megszerezhesse, de általában a magyar könyvek drágaságán lehetne lassan-lassan segíteni. Ha több lesz az olvasó, olcsóbb lesz a könyv. A német és francia kiadó szép tiszteletdíjt fizet az írónak, még is olcsóbban adja könyvét. Ezt bizonyosan nem nagylelkűségből teszi, hanem mert nagy közönsége van. Törekedjünk mi is ide.

Egyveleg.

× **Régi írásmód.** Egy csehországi temetőben egy 1721-ben meghalt lelkész hamvai felett következő német sír-irat olvasható: „Itt e vidéken van elásva egy elszikkadt forrás, néhai főtisztelendő, nagybecsüldő és tudós magister Weisenborn Gáspár, a novitzi és wilchwitzi ekklesiák prédikátora, a ki minden jónak kuforrásából eredt ugyan, azonban az eredendő bűn mérge által bemocsokoltva fakadott fel e világ siralomvölgyében az 1653-dik év október 21-én. A szikla, melyből kivágták, Weisenborn Mihály, molauai kertész volt, a forrás kriptája, melyből kiásaték, Mária, született Enderné vala; mindazonáltal a vétek ellen való szabad nyílt kuforrásban nem sokára az ige által megtisztítottván, a bölcsesség forrásával Naumburg, Lipsee és Jenában megtöltetett, 1688-ban Isten keze által Krisztusnak földi kertjébe vezetett, és Stern Rozina hajadonnal 1689-dik esztendőben egyesülvén, kilencz sugárban oszlott szét, s minekutána 33 esztendeig bugyogott volna itten, életének 68-dik évében 1721. június 8-kán e helyen szép esendesen kiszáradt.“

Nyelvsajátság. Az arabs nyelvben ötven kifejezés van a „kard“ szóra. A mi arra mutat, hogy az arab nagyon szeret hadakozni.

Hasonló jellemzetes körülmény van a magyar nyelvben is: a *verekedés* kifejezésére legalább kétannyi szó találtatván benne, ugymint:

Harcolni, ütközni, hadakozni, viaskodni, tülekedni.
Megverni, megütni, megvágni, megcsapni, megdöngölyözni.
Eldöngetni, elpáholni, elabajgatni, kimángorolni, lehozatni.
Elesépelni, megöklözni, megtapogatni, megpofozni, megtépászni.
Birkózni, huzakodni, csatázni, vivni, marakodni.
Megszibálni, megtérdelni, kiporolni, elpüfölni, megtenyerelni.
Megkommantani, megdöfölni, főbeteremteni, képerre mászni, meggyomrozni.
Meggaskolni, végigrakni, helybenhagyni, megrugdalni, megtaposni.
Meggázolni, földhözverni, letiporni, megfejteni, elderekalni.
Rászedgetni, lecsipetni, megsujtani, megrakni, megtörögetni.
Dulakodni, esetepatézni, nyeggetni, elhegedülni, kicsávázni.
Végig nyujtani rajta, felképelni, poszevesezni, kikapadni, meglökösni.

Lefülelni, elegyengetni, megkutyaporciózni, megbúbolni, megczinczálni.

Megtaszigálni, megkapanyelezni, megfurkósbotozni, megdorgálni, el-léhálni.

Elfenekelni, megnyakalni, megsodrofázni, megnyaggatni, ellazsnakolni.

Főbeverni, agyonverni, gúzsba esavarni, derekát leütni, mogyoróhájjal kenni.

Lesuhintani, lekalabintani, leteremteni, meggyömöszölni, megmarkolászni.

Főbekollintani, kiebrudalni, megnáspángolni, elegyebugyalni, kiteglázni.

Czivakodni, hajbakapni, odaszózni, besavanyítani, megugratni.
Megapritani, falhozmozolni, kirugni, felrugni és értekezni.

Ime tehát a magyar nyelv kitesz még az arabon is, mert a harc fogalmát százféleképen tudja kifejezni. De ebből azután egyebet is lehetne következtetni.

Szolgálatkészség. Egy ügyvédi irodában valami okiratot kellett aláírni egy kliensnek, kit keresztnevével — mellyet azonban nem keresztvizzel kapott — *Wolf*-nak hívtak. Kezébe veszi a tollat s elkezdí nevével ákumbákum zsidó betűkkel az okira irni.

„Ne úgy, kérem — igazítá helyre az ügyvéd — ne írja azokkal a betűkkel; írja úgy, hogy más ember is elolvashassa.“

A szolgálatra kész kliens abban hagyta a kezdett vonásokat.

„Oh szívesen. Akharja talán, hogy *magyarul* irjam oda a nevemet? — Azonnal.“

S kapta magát, oda írta szép hegyes német betűkkel ezt, hogy: *For-*

forfó.

Az ügyvéd mosolygott s beírta a jó szándékkal.

Forkosch pedig azt tenné, hogy *Farkas*; ez pedig azt, hogy *Wolf*.

Ujra föllevenített régi szokás. Egy németországi katolikus hetilap írja, hogy IX. Pius pápa ismét behozta azon régi szokást, melly-nél fogva Rómában Sz.-András templomában évenként ünnepet tartanak, a melly abból áll, hogy ott valamennyi városrész gyermekei összegyűlnek s egy kardinális (bibornok) által a hit ágazataiból kikérdeztetnek. Azon gyermek, a ki e vizsgálaton legjobban felel, császári koronát kap, s a katekizmus császárijának kiáltják ki egy esztendőre. A következő legjobban felelő két gyermek herceg lesz, a negyedik zászlótartó kapitány. A császár azután a pápánál teszi tiszteletét, megkapja az áldást, s a bibornoktól ajándékokat. Processiók alkalmával három társával együtt kitűnő helyet foglal el, s az anyák illy szavakkal mutogatják gyermekeiknek: „Nézzétek ott a császárt.“

Természet játéka. Egy csehországi majorban nem régiben egy nevezetes szörny jött világra. Egy tehén ugyanis egy roppant borjut ellett, mellynek pupja volt mint egy dromedárnak, hátulso része majomhoz hasonlított, a többire nézve pedig egészen medve formája volt. Ezen csodálatos természeti tüneményt úgy magyarázzák, hogy a tehenet, borjas korában, egy cseh városban hajtották keresztül, mellyben épen akkor egy dromedár, medve és majom produkálta magát. Megesudálta őket. Egyéb-iránt az új borju 3—4-szer nagyobb volt a rendes borjunál, s a tehén behalt.

Adomák.

* **Milyen jó, ha valaki rajzolni tanult.** Londonban egy gazdag ur, ki annyira szenvedett a köszvényben, hogy menekülni nem tudott kar-székéből, egy reggel a gyógyszertárba küldve inasát, azalatt egy tolvaj egész bátorsággal rajta ment s szemeláttára kiűritgető fiókjait s még azalatt boszontotta, hogy nevétséget csinált gyámoltalanságából. A beteg ur azonban azalatt, míg a tolvaj kincseit összeszedé, plajbásszal szép esendesen lerajzoló annak alakját s a mint a tolvaj eltávozta után inasa viz-szatért, rögtön elküldte őt a rajzzal a rendőrségre s a kép nyomán azon órában elfogták a rablót, mielőtt a lopott jószág megmelegedhetett volna nála.

* **Mi a lélek?** Két bölcset vitatkozott, hogy mi a lélek? Egyik költő is volt, a másik vegytanár.

A költő azt állítá, hogy a lélek semmi. Ez költőhöz illő mondás volt.

A vegytanár pedig azt állítá, hogy a lélek de bizony valami, még pedig három negyedrészt széneny (carbonicum) három nyolczadrész vi-zeny (hydrogen) és egy nyolczadrész éleny (oxygen).

Szép vigasztalás!

* **Néger észjárás.** New-Yorkban egy előkelő ur a legpompásabb vendéglők egyikébe szállván; miután nem tetszett neki a több vendégekkel együtt a közös asztalnál ebédelni, megparancsolá, hogy szobájába vigyék fel az ételt.

A szolgálattelvő pinczér szerezesen volt, s az előkelő urnak sehogy sem tetszett a ficzkó pófája, s azért ráparancsolta, hogy menjen ki a szobából.

A néger azonban csak a nagy ur háta mögé huzta magát s a mint ez egyszer hátra néz, meglátja, hogy a fekete mégis ott áll.

— Takarodj innen, kiált rá az ur, egyedül akarok maradni.

— Engedelmet kérek; monda a néger; azt nem tehetem, mert nekem az ezüst kanalakra kell vigyáznom.

Tárogató.

Czigányok jótékonyága. Temesvárról írják, hogy egy ottani czigány zenebanda, melly a városi kiseddóvó-intézet javára adott táncz-vigalomban zenélt, a részére járó 90 p. forintnyi fizetést nemcsak hogy el nem fogadta, hanem egészen az intézet pénztárának ajándékozta. Valóban becsületökre válik s megérdemlik, hogy dícsérettel említsük meg e tettöket.

— Napjainkban minden élelmi cikkek között legolcsóbb kezd lenni a hal. Ugy is bőjt van. A liszt ellenben napról napra drágább lesz.

— Pest jótékony intézetei közül követésre méltó példakép ajánljuk a bölcset és a gyermekórházat. Hány szegény anya van, ki házon kívül kénytelen munkáját keresni, millyen jól esik ilyenkor tudnia azt, hogy míg ő fárad, az alatt kis gyermekét gondos kezek ápolják. Ha nagyobb lesz, a kisedd-ovók veszik vigyázatuk alá, ha megbetegszik, értelm-es orvosok felügyelete alatt gyógyulhat meg atyai gondoskodás alatt. Nincs szebb hivatása az emberiségnek, mint örködni az emberiség felett.

Mind ezen kisedapólo intézeteknek védasszonya fővárosunkban Ó. cs. k. Fensége Hildegard főhercegné asszony. Nincs szebb hivatásuk a nagyoknak, mint jóltenni a kicsinyekkel.

Pesti lóverseny. Az 1854. évi lóverseny június 1-én, 3-án és 5-én fog tartatni. A kiadott program szerint 17 külön futtatás leendő, u. m. :
Első napon :

1. Trial-Stakes, 100 pft. tétel.
2. Széchenyi-díj, 100 arany.
3. Északi német díj, 900 pft.
4. Hazafi-díj, 100 arany.
5. Ivadék-verseny, 100 pft. tétel.

Második napon :

6. Nemzeti díj, 230 arany.
7. Gróf Károlyi István tévversenye, 5000 pft.
8. Esterházy-díj, 500 pft.
9. Hack-Stackes, 10 pft. tétel.
10. Batthyányi-Hunyady-díj, 100 arany.
11. Ostor-díj, 10 arany tétel.

Harmadik napon :

12. Herczeg Liechtenstein Alajos-díja, 600 pft.
13. Asszonyságok pályadíja, 100 arany.
14. Mezei gazdák versenye. (Az első ló nyer 75, a második 25 pgő forintot. Futhatnak mezei gazdák saját lovai.)
15. Eladó verseny, 100 arany; 20 arany tétel.
16. Elegy verseny, 500 pft. tétel.
17. Sándor-díj 100 arany.

A legtöbb versenyre márczius 31-ik napjáig kell jelentkezni; a mezei gazdák versenyére ráérni egész a futás napjáig.

— A „Pesti Napló“-ban Bács-Bodrog-megyei Bácsér helység előjárói egy hivatalos bizonyítványt közlenek, mely szerint bizonyos Fésüs Pál, omoroviczai lakos, egy veszett eb által összemarcangolt fiut, midőn azon már a veszettség egészen kitört, tökéletesen kigyógyított. Ki e retentő halál ellenszerét feltalálta, bizonyára méltó, hogy az emberiség jótevőjének tartassék.

— Heckenast és Landerer, könyvnyomdatulajdonosok, elhunyt költőnk Garay árvainak felsegélésére aláírást kezdtek meg szerkesztőségünkkel 25 pftal, mely követésre méltó példa, reméljük élénk viszhangra fog találni.

Színház és művészet. — A pesti nemzeti színházban tíz nappal vásár előtt és tíz nappal vásár után nem adnak eredeti színműveket és operákat. E böcs határozat által az is eléretett, a mi még addig nem volt, hogy vásár alatt is üres a színház. Azért nem adnak pedig eredeti műveket, melyek a vidéki közönséget érdekelnék, hogy részt ne kelljen belőle fizetni az irónak, inkább adnak elesélt régiségeket üres padok előtt. A közönség megtréfálását tekintheti valaki feladatának; az is elnézhető dolog, ha valaki a pénzt az ablakon kidobálja; de hogy egy közintézet jövedelem forrásait annak kezelői minden nyomon befőjtogassák, az egy kis — rendkívüliség.

— E héten adatott a pesti színpadon Lignerolles Luiza. Miután több lapok elterjeszték a hírt, hogy Lendvai-Latkóczyné ebben fog fellépni utóljára, a színlap pedig ezt nem említé, kezdünk arra a gondolatra jönni, hogy a színházi bizottmány hivatalos nyilatkozata, miszerint Latkóczyné a színháznál továbbra is megmarad, csakugyan teljesülni fog.

— Szinte e héten hallottuk Recht Eliza kisasszonyt, mint dalmü énekesnőt, próbáját tenni. Hangja nem rossz, de még sok tanulásra van szüksége.

— Szentpétery megérkezett vendégszerepléseiből, Jókainé szabadsággal elutazott vendégszerepekre Szabadkára.

— Érdekesnek találjuk a Pesti Napló után azon kitüntetés közölni, melyben művész hazánkfiai a Kálódy zenészek részesültek Londonban. Lord Palmerston több kül- és belföldi nevezetes személyek tiszteletére lakomát rendezvén, ennek vidítására Kálódy társasága hivatott meg. A fiuk diszes magyar öltözetben jelentek meg, s untalan kitörő tapsvihár között játszásk el műveiket, köztük Kálódynak több saját szerzeményét, s egy dalzatot Hunyady Lászlóból és több magyar népdalt. A levelező fölöslegesnek találja megemlíteni, de azért még is megemlíti, hogy a zenekar válogatott boroknak bővében volt, s hogy Cambridge herceg kezét szorított Kálódyval, kivel a házi ur e nyelvünkön kiejtett szóval kezdé a beszélgetést: „magyar.“

— Erdélyben Szamosújvárott és Szeszanában körülbelül 22,000 darab ezüst pénzt találtak, mik a 13-ik századból valók, nagyrészt magyar és szerb feliratokkal.

— A magyar tudós társaság e napokban tartá nagy gyűlését.

— E napokban láthatók ismét nemzetünk nagy költőjét, Vörösmartyt fővárosunkban. Teste vénül, de lelke fiatal, szakála fehér, de homlokának babérja örökzöld. Most is azon jó kedélyes aranyelkű paterfamiliás, családtyja ő irodalmunknak, a ki volt hajdan, midőn fiatal írók tanácsért, jószóért csak ő hozzá mentek. Kár hogy falun kell laknia, s minekünk ünnepszámba vennünk a napot, melyben őt láthatjuk.

— A nemzeti könyvtár kiadói az általuk megindított fő vállalaton kívül e következő munkák kiadására szerződtek: „Leár király fordítása,

Vörösmartytól, mely diszkiadásban fog a közönség kezébe szolgáltatni; továbbá felkérte derék veterán költőnk Shakespearenek egy másik közkedvességű művét, Romeo és Juliát is lefordítani, mindkét mű a nemzeti színháznak fog ajándékozatni. — Továbbá elfogadtatott Attila életének igen érdekes kidolgozása Szabó Károlytól, ki ugyan e tárgyról lapjainkban is ír. — És végül a Hellen classicusokból Plato munkáinak első kötete.

— Ma tartatik a muzeum teremében a Garay árvák részére rendezett hangverseny, melynek igen érdekes programját falragaszok hirdetik. Bizton hisszük, miszerint közönségünk mind a cél, mind az érdekeség által vonzatva, buzgó pártolással veendi ez ügyet.

— Megjelent Heckenast Gusztáv kiadó-kereskedésében: A szenvedelmes dinnyész, Szontagh Gusztávól; melynek utasításai szerint szerkesztőségünk is rögtön vetett melegágyi dinnyéket, melyeknek gyümölcsére előfizetéseket fogadunk el. Miért ne? Ha még ki nem gondolt könyvekre lehet előfizetést nyitni, miért ne dinnyékre, melyek Szontagh utmutatásai után okvetlen gyümölcsözni fognak? — Megjelent szinte ott Irdkönyv irni tanulók számára Erdélyitől. Ajánljuk azon tisztelt levezőink figyelmébe is, a kiknek az írását nem tudjuk elolvasni.

A szebasztopoli kikötő.

Ujabb időkben sokat hallunk beszélni Szebasztopolról, mely a kri-miai félszigetnek egyik csucán épült város és kikötő, hol jelenleg az orosz hajóhad horgonyoz. A hir bevehetetlenek rajzolja a kikötőt és várat, melynek hajdani neve Achthiár. 1831-ben építették a kikötő bejárásához kétfelől Constantin-várt és Sándor-várt, míg Pál-erősség ágyui szemközt fenyegetik az öbölbe törni kívánó hajókat. Ez erősségeknek három sor ágyutelepzete van, mindegyik 250 ágyúval, mely a természeti előnyök mellett elég ijesztő körülmény volna minden támadás ellenében; ha ez erősségeknek két igen nagy gyöngéje köztudomásra nem jött volna. Egyik az, hogy minden bástya csak a tenger felőli támadásra van alkotva, s egy alább kikötött szárazföldi sereg ostromát nem állhatná ki. Másik pedig az, hogy az erősségek nem kellő tudománnyal és czélszerűséggel vannak építve, úgy hogy a Constantin vár bástyái, a mint néhány ágyut elsütöttek rajtok, már repedéseket kaptak, s minden ágyúnak külön szobája levén, az ugy megtelik füsttel minden lövés után, hogy a tüzerek a megfuladásal küzdenek. Különös nagy baja még a szebasztopoli kikötőnek, hogy egész tengeröböl tele van valami féreg nemével, mely két-három esztendő alatt a hajók fenekét összeöröli. E bajon segíteni akarván, édes vizet gondoltak az öbölbe vezetni, s e végett a Csernoi Recska folyamat negyven mérföldről huzták oda, néhol alagutakat vágva számára a hegyeken keresztül; de a férgek épen az édes vizet szerették legjobban, s azóta még jobban elszaporodtak.

Jelentés.

A nemzeti színházi nyugdíj-intézeti pénzalap növelésére a f. évi januar 5-dikén kiadott jelentés óta következő kegyes ajánlatok s illetőleg kész pénzbeli adakozások folytak be, u. m. :

T. cz. Szemeray Sándor ur 47. számú gyűjtő-ívén Kisfaludon, összesen 165 ft. 20 kr. p. p. és 15 darab arany természetben.

T. cz. Egressy Sámuel ur 50. számú gyűjtő-ívén, Pusztá Ss. Királyon: t. cz. Egressy Sámuel ur 500 ft., Jankovich József ur 100 ft., Szeles József ur 100 ft. mind pengő pénzben; összesen 700 pft. ezüstben; a tőke után járó ötszázételes kamatnak 1854. évi első napjától kötelezett fizetésével; a tőkének tetszés szerinti befizetését maguknak fentartván.

A fön elősorolt kegyes ajánlatok s illetőleg készpénzbeli adakozások által a nemzeti színház nyugdíj-intézet alaptőkéje ismét 865 ft. 20 kr. p. p. és 15 db. arannyal szaporodván, midőn ezt a nyugdíj intézet választmány, nyilvánosság és közméltánylat tekintetéből, ezennel köztudomásra juttatná, kegyeletteljes kötelességének ismeri, mind a t. cz. gyűjtők, mind a nemeslelkű adakozók iránt, az intézet részéről legőszintébb hála köszönetét nyilvánítani. — Pest, márczius 8. 1854.

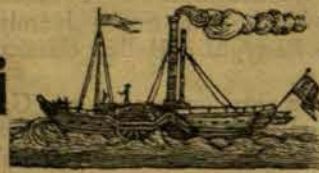
Fánsy Lajos m. k.,

a nemz. szính. nyugdíj-int. korm. választmány tagja s jegyzője.

Bécsi börze márczius	Távirati közlés						
	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.
Státuskötelezvény 5 %	85 ³ / ₁₆	—	85	—	85	84 ⁷ / ₈	—
do. 4 ¹ / ₂	76 ³ / ₄	—	—	—	—	—	—
1834-ki sorsjegyek 100 fto	—	—	211	—	209	—	—
1839-ki " " 100 fto	118 ¹ / ₄	—	118 ³ / ₈	—	118 ³ / ₄	117	—
Bankrészevény darabja	1215	—	1208	—	1211	1209	—
Éjszaki vaspálya oszt.	2205	—	2205	—	2210	2197 ¹ / ₂	—
Dunagőzhajózási részvény	590	—	592	—	592	587	—
Augsburg	131 ¹ / ₄	—	131 ³ / ₄	—	131 ¹ / ₄	132 ¹ / ₄	—
Hamburg 100 Beotalléért	—	—	97 ¹ / ₂	—	98	98 ¹ / ₂	—
London 1 font sterlingért	12.52	—	12.45	—	12.46	12.49	—
Páris 300 frankért	155	—	154 ¹ / ₂	—	154 ¹ / ₄	155	—
Cs. kir. arany	—	—	—	—	—	—	—
Ezüst	29 ¹ / ₄	—	29 ¹ / ₄	—	28 ³ / ₄	30 ¹ / ₄	—
Dunavizállás márcz.	11. 4' 8" 9''' 0 fől.	13. 5' 4" 9''' 0 fől.	13. 8' 5" 0''' 0 fől.				

Felelős szerkesztő: Pákh Albert.

Gőzhajózási jelentés.

Az alólirt középponti ügyvivőség tisztelettel tudatja : miszerint
Szerdán, márczius 15-kén

PESTRŐL BÉCSBE

a személyszállító-gőzösök menete meg fog nyitlatni,
és az minden páratlan napon, u. m. : márczius 15., 17., 19. és
így tovább folytatattatni határozottatott.

Elindulási idő déli 12 óra.

Bécsből ugyanazon napokon és pedig egy nap alatt fognak
Pestre megérkezni.

Pest, márczius 13-kán 1854.

*A magyarországi dunagőzhajózási társulat
középponti ügyvivősége.*

Épen most jelent meg *Heckenast Gusztávnál* Pesten, és
Edelmann Károly, pesti könyvtárosnál (váci-utcában 7. sz.),
ugy mint minden hiteles könyvtárosnál kapható :

A Törökbirodalom Földabrosza

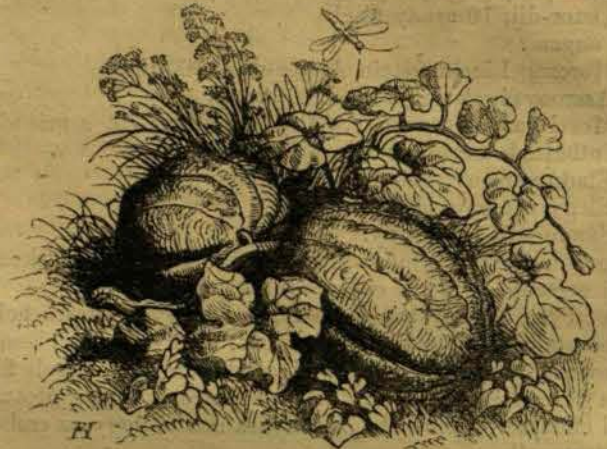
nagy alakban, tarkanyomat. — Ára 40 krajczár pengő pénzben.
(1-3)

Épen most jelent meg *Heckenast Gusztávnál* Pesten :

A SZENVEDELMES DINNYÉSZ

Utmutatás
okszerű dinnyetermesztésre

írta
SZONTÁGH GUSZTÁV.
magyar akadémiai rendes tag.

Második, egészen újból dolgozott kiadás.
1854. 84 lap. Nagy 8-rét. Ára füzve 40 pkr.

MÁRCZIUS első vasárnapjától kezdve megjelenik :

VASÁRNAPI UJSÁG.

Uj népszerű vállalat.

(Minden lapban legalább egy fametszés!)

Mik egy néplap kellekei?

Az, hogy érdekes legyen.
Az, hogy hasznos legyen.
És az, hogy olcsó legyen.

Ime vállalatunkról bizton hisszük elmondhatni, hogy mind e három tulajdonnal
birni fog.

Ugy intézkedtünk,

hogy legjobb íróink írják,

hogy tartalma széles ismeretgazdagságot foglaljon magában,
és egész félévi előfizetési ára EGY PENGŐ FORINT legyen.

Alólirt felelős szerkesztő mellett, mint főmunkatársat **JÓKAI MÓRT** mutat-
hatjuk be, kik e népszerű vállalat számára a magyar irodalomnak e téren legelismert-
tebb bajnokait leendőnek képesek egyesíteni.

S e meggyőződésben kezeskedni merünk, hogy a mit lapunk hasábjai nyújtani
fognak, érdekes, ismeretterjesztő, mivellettő olvasmány lesz.

A népet — mellynek pártolására számítunk — nem nézzük öntudatlan nyers
tömegnek, mellynek jó indulatát üres szemfényvesztések által szabad kizsákmányolni.
hanem látjuk benne amaz ép, józan fajt, mellynek megvannak nemesebb vágyai s tisz-
teletreméltó érzelmei. Azon népet látjuk magunk előtt, melly, hogyha ezentul is élni
akar, ezt csak ismeretek és művelődés árán válthatjuk meg.

A „VASÁRNAPI UJSÁG“

hetenként egyszer egy nagy negyedréti iven meg fog jelenni, úgy hogy
a fővárossal rendezett közlekedésben levő vidékeken már vasárnap olvas-
ható legyen.

A lap rovatai következők lesznek :

Irodalom : Kedély és jellemképző olvasmányok. Költemények. Mulatságos el-
beszélések. Ismeretesek ajánlásra s nem ajánlásra méltó művekről. Történelmi képek.
Jellemrajzok. Életírások.

Ipar és gazdaság körüli ismertetések.
Korszerű ismeretek. Népek, tájak, szokások leírása; újabb felfedezések, ut-
leírások hazai s külföldi tájakról.

Heti értesítő. Mind arról, a mi a nagy és kis világban érdekes és nevezetes
történi, különös tekintettel Budapestre.

Háztartási szabályok. Gazda, gazdasszony, kertész, méhészt, szakács stb
tanácsadója.

Természettudományi fejtegetések.

Heti vásár. Apró tudnivalók, mulatságos mendemondák, tréfák, sértegetés
nélkül.

Tarogató. Hét országra szóló újdonságok.

Az első szám márczius első vasárnapján jelenik meg.

Előfizetési díj helyben a kiadó-hivatalnál :

Márczius, április, majus és juniús hónapokra, azaz: négy hónapra 40 pkr
(Házhoz küldve 1 pengő forint.)

Márcziustól fogva utolsó decemberig, azaz : tiz hónapra 1 ft. 40 kr. pp.
(Házhoz küldve 2 forint 24 krajczár pengő pénzben.)

Postán elküldve minden egyéb költség nélkül :

Márczius, április, majus és juniús hónapokra, azaz : négy hónapra 1 ft.
Márcziustól fogva utolsó decemberig, azaz : tiz hónapra 2 ft. 24 kr. pp.

Az előfizetési díj az alólirt kiadókhöz bérmentve utasítandók.

Tiz előfizetett példányra egy ingyenpéldány bérmentve küldetik.

LANDERER és HECKENAST,

kiadók.

(Egyetem-utca 4. szám alatt.)

PÁKH ALBERT,

felelős szerkesztő.